

Evtanazija in pomoč pri samomoru sta pri nas kaznivi dejanji, čeprav ju po javnih raziskavah podpira veliko ljudi. Morda je podpora tolikšna tudi zato, ker se v Evropi slovensko prebivalstvo skoraj najhitreje stara. Hkrati vemo, da ne želijo dostojanstveno končati svojega življenja samo stari, temveč tudi hudo bolni mladi ljudje. Vsem je skupno, da ne marajo bolečin, razvrednotenja svoje osebnosti ter življenja in odvisnosti od drugih. Zato je Srebrna nit – združenje za dostojno starost dalo v javno razpravo pobudo za pravno ureditev pomoči pri dokončanju življenja

Tekst: NEVA ŽELEZNIK, foto: IZTOK DIMC

Peticijo sta sestavila in na tiskovni konferenci predstavila Dušan Keber, upokojeni profesor medicine in nekdanji minister za zdravje, ter Igor Pribac, izredni profesor filozofije na Filozofski fakulteti v Ljubljani. O

dobri smrti sta spregovorila tudi prva dva od stotih vidnih oseb iz različnih strok v Sloveniji, ki sta peticijo podpisala: prof. ddr. Andrej Pleterški, ki mu je oče zapal, da bi rad umrl, in je tudi poskušal narediti samomor, ter učiteljica Alenka Čurin Janžekovič iz Svetega Tomaža, ki od rojstva živi z boleznijo, za katero ni zdravila. Ko bo njeno življenje muka, bo šla na evtanazijo v tuji- no. Obe zgodbi ste lahko brali tudi v Zarji, zato ju na tem mestu ne bomo obnavljali.

Podpisi podpore de- žujejo in to dokazuje, da se za uzakonitev pravice do pomoči pri do- končanju življenja ne za- vzemajo le redki, temveč jih je v tem pogledu mnogo ena- kega mnjenja. Podpisnice in pod- pisniki, ki so se udeležili tiskovne konference, pozivajo vse sodržav- ljanke in sodržavljanke k temelji- temu razmisleku, kakšno pravno ureditev tega področja želijo zase in za svoje najdražje. Tiste, ki se strinjajo s pobudo Srebrne niti, vabijo, da se ji s svojim podpisom pridružijo in tako pripomorejo k njeni družbeni vplivnosti. Pobu- do lahko podpišete na: www.pra- vapeticija.com/pobuda za evtana- zijo.

Kaj reči za konec? Država (poli- tika), zgani se!

teljica Alenka Čurin Janžeko- vič iz Svetega Tomaža, ki od rojstva živi z boleznijo, za katero ni zdravila. Ko bo njeno življenje muka, bo šla na evtanazijo v tuji- no. Obe zgodbi ste lahko brali tudi v Zarji, zato ju na tem mestu ne bomo obnavljali.

Pomoč pri samo- moru se v Švici legalno iz- vaja že vse od sredine osemde- setih let prejšnjega stoletja, evtanazijo pa je prva zakonsko uredila Nizozemska, in sicer leta 2002. Dopusča pa jo vedno več držav: Belgija, Luksemburg, nekatere zvezne države v ZDA (Oregon, Montana, Vermont, Kalifornija, Kolorado, Havaji in Washington d. c.) ter Kanada. V evropske države, kjer je evtanazija dovoljena pod določenimi pogoji, se odpravlja vse več Nemcev, Britancev, Francozov, Italijanov in tudi Slovencev.

Zakaj sem podpisal/a peticijo?

Anica Kos Mikuš, pediatrinja in psihiatrinja:

»Po letih sem blizu smrti in ne želim umreti v mukah. Sicer bi kot zdravica to znala sama storiti, vendar si želim, da bi bila evtana- zija dostopna vsem.«

Robert Pešut - Magnifico, glasbenik:

»Rad bi, da bi vsi ljudje imeli mo- žnost, da se na lastno željo dosto- janstveno poslovijo od tega sveta, če zaradi bolezni ali visoke starosti ne živijo več kakovostno.«

Dušan Merc, pisatelj, ravnatelj v pokoju:

»Želim se dostojanstveno posloviti od tega sveta in prepričan sem, da vsi zdravniki nikakor niso proti evtanaziji, proti so le njihove sta- novske organizacije.«

Darko Štrajn, filozof in raziskovalec:

»To peticijo sem podpisal iz etičnih razlogov. Poleg tega se evtanazi- ja veže na svobodo in človekove pravice.«

PIŠE: BERNARDA JEKLIN

Ilka

Zgodilo se je bliskovito: razkošno sončen gorski sobotni dan, Ilka na smučeh: spust. Gladka, kristalna strma smučina, skok, bliskovit zatik smučič v nekaj nedoločnega – in pa- dec. Padla je kot pokošena, strahovi- to, brez moči za kakršen koli upor zo- per usodo, ki je vstajala pred njo. Zrli smo vanjo na TV-ekranu kot uročni. Predvsem nemočni. Kot Ilka. Padeč je bil absoluten, krut, neskončno trd; ne- močno in čisto negibno je postrani dr- sela po ledeni snežni površini proti za- ščitnim mrežam; zdelo se mi je, da drsi nenavadno naglo, in ničesar ni bilo, kar bi ta neusmiljeni, popolni konec lahko kakor koli ublažilo ali zaustavi- lo ali preusmerilo. V mreže je prilete- la kot kamen in predrla prvo in drugo mrežnato oviro in jo je potem za silo zaustavila šele tretja. Zaprla sem oči in obnemela. Nisem več videla, kako je po tistem še sama odvijugala do cilja, ko jih je še mnogo upalo, da se ni zgo- dilo nič hudega. In si prihranila krat- ko bedno upanje. Kmalu smo izvedeli vsi: hudo si je poškodovala obe koleni. Odpeljali so jo na kliniko v Basel. K vragu je šla zadnja leva križna vez, še občutljivejša in usodnejša kot prednji, zgodil se je tudi hud udarec v drugo koleno. Ilkine sezone je konec, nihče še ne ve natanko, kdaj bo spet sploh zdrava. Najnovejši pregledi so nam si- cer vlili nekaj upanja: poškodba naj bi ne bila tako zelo drastična, kot je ka- zalo sprva. Zadnji preporočil predza- dnjem padcu je trajal enaindvajset me- secev, preden se je spet lahko vključila v tekmovalništvo. Enaindvajset mesecev hudih rehabilitacijskih in drugih muk.

Vpljuča se mi je sesedla pekoča mora. Ilka bo kmalu stara devetindvajset let. Plus koliko mesecev rehabilitacije na novo? Zdaj optimistično ugrabijo, da bo pet mesecev dela s poškodbo dovolj in bo do jeseni spet nared. Koliko bo stara, ko bo spet nared, če sploh bo, seveda? Vem, to so kruta, nečloveška, zelo ne- zaželena, a vseeno stvarna premišljanja.

Zato me ne sprašujte, zakaj me še kar naprej boli srce in sem še vedno poklapa- na in nerazpoložena. To sončno dekle, ta neustrašna, noro pogumna, noro trma- sta, nenehno nasmejana in prešerna šam- pionka nam je, menda vsem po vrsti, ki nas smučanje zanima in tekmovalnja pri- vlačijo, počasi zavrtala v srca in smo jo na poseben način vzeli za svojo: naša Ilka. Moja Ilka. Bilo je drugače kot pri Tini. Tina se ni nikoli razdajala ljudem tako kot Ilka. Ni legala v srca. Tina je živel v svojem, malce hladnem zasebnem svetu, stran od ponorelega smučarskega sveta. Seveda smo jo oboževali, častili in mali- kovali in jo bomo še dolgo. A nikoli nas ni spustila res blizu. Bila je pač drugačna.

Ampak tako črne misli se sploh še ne spodobijo. Sem pač morda prenaplje- ro izlila na papir nekaj svojih čustev, ki me te čase preplavljajo in za katere sem prepričana, da jih delim z nešteti- mi Slovenci. In zdaj dovolj o tem.

Heh, gremo k naši drugi ikoni, čeprav je to nekaj čisto drugega, k našemu Mariu Galuniču. In k njegovemu novemu mega kvizu, ki je imel premiero pred- zadnjo soboto zvečer. Galunič ga je na- povedoval dolgo, vztrajno in z nekim posebnim žarom, čeprav tudi nasploh vse svoje TV-izdelke odene v poseben marijevski optimistični žar. Pričakovala sem veliko. Malo zato, ker Mario nekaj da nase in na s svojim avtorstvom pod- pisane izdelke: z njimi ni zlepa res zado- voljen; zahteven je do sebe, in to je edi- no prav. Malo tudi zato, ker je za veliko denarja potrebne veliko muzike, sicer se račun ne izide. Moram pri priči in po- šteno povedati, da TV-kvizi niso moje najljubše oddaje, pa tudi razvajena sem. Razvadi me je predvsem in prvi Jonas pred sto leti, pa tudi kar precej drugih voditeljev se je že zvrstilo, ne samo slo- venskih, in se tudi še danes vneto trudi- djo. Ker je novi Marijev kviz licenčna zadeva, k temu dobra, kakovostna tovr- stna znamka, menda nekakšen kvizov- ski Armani, sem slišala nekaj bežnega, a pomenljivega povzdigovanja. In kaj sem doživela?

Doživela sem zelo soliden in zaba- ven, ravno prav dinamičen Marijev izdelek, ki mu seveda prerokujem dolgo in srečno TV-življenje. Je pa te uvožene stvarce ena sama zvitost in pretkanost, tisti, ki ga je ustvaril, jih ima neizmerno na nore vsote zaslužka: še preden rečeš kiks, imaš v denarnici sedem tisočakov, kar je menda doslej najbogatejša kvizovska bera pri nas. To se je brez posebnega naprezanja zgodilo v prvi oddaji, zmagovalc pa se lahko mimogrede stegne tudi do dvajset tisočakov, kar je zelo konkre- tna denarna vsota, ampak imeti mora pasjo srečo. Je pa na drugi strani zgo- dbe še ena resnica: veliko lahko zaslu- žiš, a še mnogo več lahko v hipu tudi izgubiš. In tu je prava skrita čer.

Vprašanja? Na prvi pogled preprosta z ne posebno kompliciranimi možnost- mi izbire. Ampak prav v tej navidezni preprostosti so alternative tako brezpu- no zagamane, da jih ne reši niti Ein- stein. Čar pravih odgovorov in naj- večji adut tekmovalcev je v še največji meri prav to: bolj kot zahtevna speci- alna znanja je potrebna navadna bi- stra pamet, logično sklepanje, trgovsko precej razvito in zdravopametno srce in predvsem ogromno usrane banalne sreče; ampak tudi to seveda še ni dovolj; čar pravih odgovorov v glavnem ni v znanju samem po sebi. Lahko bi rekla, da gre v glavnem za popolno loterijo: ali imaš srečo in zadeneš ali pač nimaš

sreče in ne zadeneš. Gotovo imajo ne- koliko več možnosti ljudje, ki veliko vedo. Ampak to, da veliko vedo, ni v re- snici nikakršna garancija, da bodo tudi v resnici zmagali ali vsaj odnesli domov kaj obilnejšega; prej gre za karakter. V nemajhno pomoč so tekmovalcem tudi asistenti: vsak pripelje s seboj nekoga, ki v principu zelo veliko ve, nekakšno enciklopedijo na dveh nogah za pod- poro in pomoč. A tudi enciklopedije na dveh nogah pomagajo samo včasih, dostikrat pa ne. Televizija mora logično ustrezno varčevati; kam pa pridemo, če bo vsako soboto nekdo pospravil v žep dvajset tisočakov? Pridemo najmanj do povišanja TV-naročin. Hec je.

Zdaj pa na kratko in pod nujno ne le k mega dogodku predzadnjega kon- ca tedna: k prejšnjič že omenjenemu papeževemu srečanju, posvečenemu pedofiliji v Katoliški cerkvi in ne samo k pedofiliji; gre za morda najhujši ve- soljni pretres v Katoliški cerkvi od Lu- tra sem. Veliko se je govorilo še o po- siljevanju semeniščnikov, mladih du- hovníkov nasploh in o duhovniškem zlorabljanju redovnic. O nunah se vse doslej ob takšnih pogovorih ali vsaj namigovanih sploh ni govorilo; vse to je izzvenilo nekoliko spotikljivo, pre- senetljivo, a po drugi strani logično, in seveda tudi sveže tragično.

(Zdaj moram narediti kratek miselni oklepaj: na sinodo o grozovitostih, ki so jih v glavnem brez zveze s pedofilijo po raznih cerkvenih ustanovah mno- žično povzročale sirotam in drugim nemočnim otrokom po svetu katoliške redovnice, še čakamo; o tem je sicer že precej znanega, tudi ufilmanega, na pravo moralno zehno pa ta nečloveška tema v resnici še vedno čaka.)

Najbrž največja postranska javna žr- tev katoliške velike zehne to pot je bil stari, sicer že upokojeni avstralski kar- dinal Pell, najmogočnejša katoliška fi- gura »tam spodaj«. Sodišče v Melbo- urnu ga je oni dan spoznalo za krivega in obsodilo zaradi spolnih zlorab. Pell je po funkciji danes tretji najvplivnejši mož cerkvene hierarhije in avstralski škofi so bili vsi po vrsti šokirani, v Va- tikanu pa so suho pripomnili, da »spo- štujejo avstralsko pravosodje«.

Na prvi pogled se potemtakem v ti- stih dneh morda res ni zgodilo skoraj nič ali vsaj dosti premalo. V resnici pa je bilo v tem trenutku in v tem ča- sovnom obdobju sploh mogoče. Zrno je padlo v plodno zemljo in bo vzkliko in raslo. Vatikanska uvodna zehna je bila v resnici prav to: uvertura, prolog. Setev. Poslej v Katoliški cerkvi dejan- sko ne bo nič več tako, kot je bilo, in to je mogočno in dragoceno spoznanje.

Pobuda za pravno ureditev pomoči pri dokončanju življenja

Podpiramo pravico do DOBRE SMRTI!

4 vprašanja za avtorja peticije

Dušan Keber

●Zakaj ste se od- ločili spisati po- budo za pravno ureditev pomoči pri dokončanju življenja?

Dušan Keber: »S pobudo želimo sprožiti široko jav- no razpravo in na podlagi soočenja argumentov do- seči, da bi država opredelila pomoč pri dokončanju ži- vljenja kot pravico vsakega posame- znika in jo ustrezno pravno regu- lirala. Želimo torej doseči legaliza- cijo evtanazije in pomoči pri umi- ranju.«

Igor Pribac: »Ker že predlogo čakam na razpravo o tem in ker bi se lahko zgodilo, če bi še čakal, da je ne bi učakal. Pajo hočem. In tudi njene plodove.«

●Zakaj naj bi bila evtanazija pravica vsakega slovenskega državljanca?

Keber: »Prepričan sem, da v ne- katerih primerih tudi idealna palia- tivna oskrba in druge vrste pomoči javnih služb, sorodnikov in prijate- ljev ne morejo odpraviti neznosne- ga telesnega ali duševnega trplje- nja, ki ga doživlja posameznik. Če si v takih okoliščinah ta želi smrti in prosi za pomoč pri končanju ži- vljenja, bi država morala omogočiti, da to svojo potrebo uresniči.«

Pribac: »Ker dobra pravna ure- ditev pravice do evtanazije bolje varuje človekovo dostojanstvo kot njena prepoved. Nekateri se bojijo tveganja in zlorabe, ki jih prinaša evtanazija. A tudi sedanja ureditev pozna zlorabe. Poleg teh sedanja ureditev prinaša še tveganje trplje- nja, fizičnega, psihičnega in – nika- kor ne smemo pozabiti – moralne- ga, ki ga lahko sproži izguba do- stojanstva.«

●Slišati je, da je med zdravniki veliko nasprotnikov evtanazije? Zakaj?

Keber: »Njihov glavni argument je, da je poslanstvo njihovega po- klica zdraviti in reševati življenje, ne pa ga skrajševati, kar v neka- terih primerih lahko pomeni tudi podaljševanje trpljenja bolnikom, ki so zapisani smrti. Drugi argu- ment pa je možnost zlorabe, ki naj bi bila ob legalizaciji evtana- zije večja, čeprav to ni bilo nikjer dokazano.«

Pribac: »Pravzaprav je slišati, da jo zasebno mnogi podpirajo, a res je, kot združenje jo obsoja- jo, kot bi bila sam hudič. Trdijo, da je njihovo poslanstvo ohran- janje življenja. A ta trditve ni skladna z Zakonom o pacientov- jih pravicah, ki odločitve polaga predvsem v pacientove roke. Če zdravnik ohranja življenje proti volji pacienta, je to kršitev paci- entovih pravic.«

●V katerem primeru bi vi zase zahte- vali evtana- zijo?

Keber: »To sem pojasnil pri drugem odgovoru: nez- nosno trplje- nje, ki bi bilo brezizhodno in namenje- no izključno temu, da za- polni preostali čas do smrti.«

Pribac: »Nisem še oblikoval svo- je vneprejšnje volje glede zdra- vstvene oskrbe v mejnih situacijah. Odločilni kriterij bi bilo trpljenje, ki lahko postane neznosno, če nima protiteži v nekaj sreče. Misel, da bi denimo ležal in ne bi mogel ko- municirati z drugimi, me navdaja z grozo.«

Igor Pribac